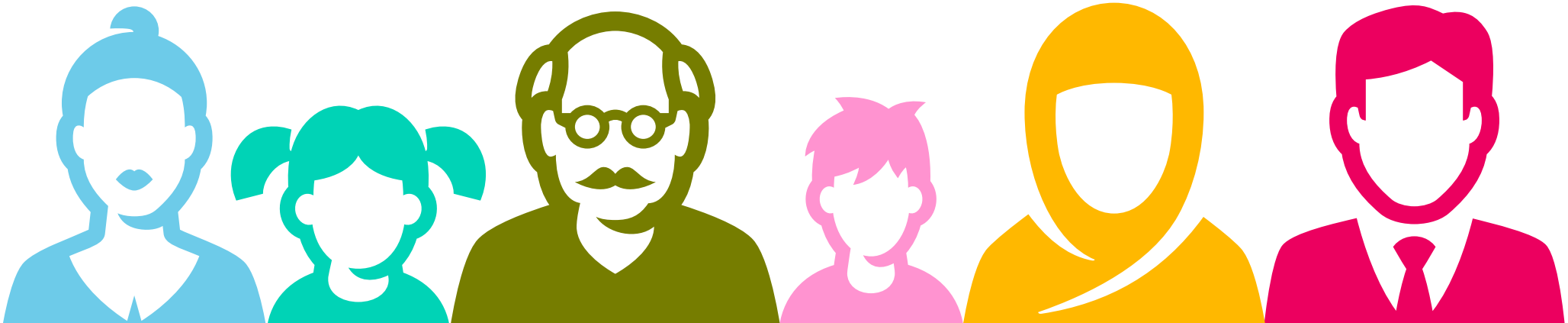
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Cultuur in een open samenleving

Inleiding: de waarde van cultuur 3

Cultuur maakt nieuwsgierig 7

Ruimte voor nieuwe cultuur en makers 12

Een leefomgeving met karakter 14

Cultuur is grenzeloos 19

Een sterke culturele sector 21

Voorbereiding periode 2021-2024 23

Financiën 26

Tot slot 27

Inleiding: de waarde van cultuur

Nederland is een open samenleving; een land in een delta, waar van nature ideeën in en uit stromen. Net zo min als de Rijn zich bij Lobith laat tegenhouden, stoppen kunsten en erfgoed bij de landsgrenzen. De scheiding tussen binnen en buiten, de scherpe lijn tussen wat er hier in Nederland gebeurt, en wat zich buiten in de wereld afspeelt, is een fictieve – en dat weten we al lang. De kunsten en het erfgoed laten ons het eigene met andere ogen zien. Schrijvers, theatermakers, filmers, ontwerpers en beeldend kunstenaars vertellen de verhalen over onze omgeving en de wereld. Ze dagen onze verbeeldingskracht uit. Dankzij hun beelden en verhalen kunnen we onze eigen voorstelling van de wereld kritisch toetsen en ontwikkelen.

Neem bijvoorbeeld de Hindelooper-kamer in het Fries Museum in Leeuwarden, die wordt gezien als toppunt van Fries erfgoed. Als je goed kijkt, blijkt dat erfgoed elementen te bevatten die ooit als 'vreemd' en exotisch werden gezien. Zo kwamen de sitsen stoffen uit India en het porselein uit China. Wat ervaren wordt als Fries erfgoed, is een samenspel van internationale invloeden. Het erfgoed vertelt dit verhaal van samenspel en laat ons met andere ogen naar verleden, heden en toekomst kijken.

Cultuur heeft in de eerste plaats een eigen, intrinsieke waarde. Als uiting van allerdiepste gedachten of zielenroerselen, van schoonheid en verfijning, of juist van confrontatie en rauwheid. Daarnaast heeft cultuur ook een belangrijke maatschappelijke functie, als thermometer voor de tijdgeest. Cultuur kan vooruit lopen op de tijdgeest en die (mede)bepalen. Cultuur kan de tijdgeest vangen en ertegenin gaan. Een samenleving met een sterke culturele sector voelt beter aan wat de tijd vraagt dan een samenleving die het zonder die thermometer moet stellen. In onze tijd zijn die maatschappelijke functies van cultuur onmisbaar. Als rationalisering en rendement dominante thema's zijn in een samenleving, is cultuur als tegenkracht van cruciaal belang.

In een tijd waarin ontwikkelingen elkaar opvolgen in een tempo dat voor velen soms niet meer bij te houden is, ervaren veel mensen onzekerheid. Angst voor het onbekende doet terug-grijpen naar het 'eigene'. Dat is op zichzelf begrijpelijk. Maar het mag er niet toe leiden dat angst en behoud leidende principes

worden voor de samenleving als geheel. Een open samenleving als Nederland kan zich stilstand eenvoudigweg niet veroorloven. Kunst verzet zich tegen stilstand. Als het land dreigt in te dutten, schudden kunstenaars het weer wakker.

Tegelijkertijd is houvast belangrijk. Een samenleving die louter uit vernieuwing en confrontatie bestaat, is onleefbaar. Een gezonde samenleving kent een evenwicht tussen het nieuwe en het vertrouwde. Een herkenbare leefomgeving speelt daarbij een belangrijke rol. Monumenten, landschappen en historische gebouwen zijn bakens in een veranderende omgeving.

Erfgoed, zoals monumenten en musea, laat zien waar we vandaan komen, wat ons heden is en hoe we ons ontwikkelen. Cultuur heeft betekenis voor de toekomst van ons land, voor het debat over identiteit en voor de zoektocht naar wat ons allen bindt. Het kabinet vindt het belangrijk de kennis over onze gedeelde geschiedenis, waarden en vrijheden te vergroten. Vanuit deze kennis over onze eigen achtergrond leren we waar we vandaan komen en leren we daarop te reflecteren. Van hieruit kunnen we onszelf en de samenleving verder ontwikkelen. Het biedt in de veranderende wereld van globalisering een houvast voor de toekomst. Het erfgoed is van belang om het verhaal te blijven vertellen van het dorp, de stad en Nederland in Europa.

Erfgoed is daarmee een mooi voorbeeld van hoe cultuur een verbindende kracht in onze samenleving kan zijn. In een tijd waarin het lijkt alsof sociale verbanden vluchtiger worden en maatschappelijke tegenstellingen toenemen, is dat een niet te onderschatten waarde. Daarom is het belangrijk dat zo veel mogelijk mensen – van jongs af aan - meedoen aan cultuur; het maken of er gewoon van genieten. Deelnemen aan cultuur is een manier om deel te nemen en mede vorm te geven aan de samenleving - een essentieel element van burgerschap.

Cultuur is daarom van en voor iedereen. Ongeacht de plek waar je woont, uit welk gezin je komt of welke culturele achtergrond je hebt, ongeacht leeftijd, geslacht, beperking of opleiding. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar is het niet. Onze samenleving wordt de komende jaren steeds diverser, onder meer in de culturele achtergrond van haar bewoners, en dus ook van haar makers, cultuurbeoefenaars en –liefhebbers. Nieuwe generaties hebben een voorkeur voor andere genres en verhalen. Bij de toegankelijkheid van cultuur hoort een evenwichtige spreiding. Het Regeerakkoord is daar duidelijk over: ‘Het is belangrijk dat het kunst- en cultuuraanbod voor iedereen bereikbaar is, zowel in de Randstad als de regio.’[1]

Het kabinet vindt het belangrijk om hierop in te spelen. Een aantal van de maatregelen van dit kabinet is er dan ook op gericht om de diversiteit in het culturele veld te stimuleren.[2] Door aandacht voor andere kunstvormen en nieuwe generaties

1 Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021. VVD, CDA, D66 en Christenunie, 10 oktober 2017, p. 19.

2 De woorden ‘het culturele veld’ verwijzen in deze brief naar de gehele breedte van cultuur (kunsten, erfgoed en creatieve industrie).

wil het kabinet ook die groepen bereiken die zich misschien minder aangesproken voelen door de verhalen die nu in schouwburgen, concertzalen en musea verteld worden.

Dit kabinet benoemt niet alleen de waarde van cultuur maar investeert er ook flink in. Voor het erfgoed is de komende jaren 325 miljoen extra beschikbaar. Dit doet het kabinet om ervoor te zorgen dat ook toekomstige generaties hiervan blijven genieten en het erfgoed blijven beleven. Ook investeert het kabinet extra in cultuur en in historisch-democratisch bewustzijn: dit bedrag loopt op van 25 miljoen in 2018 tot 80 miljoen in de jaren daarna. Zo kiest het kabinet ervoor 'gericht extra te investeren in kwaliteit.'[3]
Deze brief gaat over de waarde van cultuur en bevat een uitwerking van de plannen in het regeerakkoord. De uitwerking van het cultuurbeleid van het kabinet volgt aan de hand van vijf thema's: *cultuur maakt nieuwsgierig, ruimte voor nieuwe makers en cultuur, een leefomgeving met karakter, cultuur is grenzeloos en een sterke culturele sector*. Ook blikt deze brief vooruit op het cultuurbeleid in de periode na 2020. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de samenwerking tussen het culturele veld en de verschillende overheden. Hierover heeft de Raad voor Cultuur eind vorig jaar een verkenning uitgebracht.

Het kabinet ziet een wens van stedelijke regio's zich meer te profileren met cultuur. Het wil die ontwikkeling in goede samenwerking met de overheden stimuleren. Die samenwerking is een belangrijke voorwaarde voor een sterk cultuurbeleid. Het kabinet roept zijn medebestuurders dan ook op om eveneens extra te investeren, zodat we een goed vertrekpunt hebben voor gezamenlijke afspraken.

De wettelijke basis voor de verantwoordelijkheid van de minister is de Wet op het specifiek cultuurbeleid: 'Onze Minister is belast met het scheppen van voorwaarden voor het in stand houden, ontwikkelen, sociaal en geografisch spreiden of anderszins verbreiden van cultuuruitingen; hij laat zich daarbij leiden door overwegingen van kwaliteit en verscheidenheid'.

In de uitwerking van het cultuurbeleid volgt het kabinet de Raad voor Cultuur:

- Creatieve en kunstzinnige talenten krijgen kansen en mogelijkheden om zich artistiek te ontplooien
- Iedereen heeft, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, inkomen en woonplaats, toegang tot cultuur
- Er is een pluriform aanbod van cultuur, waarin het bestaande wordt gekoesterd en het nieuwe wordt omarmd
- Er is een veilige haven voor cultuur om te kunnen reflecteren op de samenleving en haar burgers, waarop ook kritiek geleverd kan worden.[4]

Deze uitgangspunten die voor alle overheden gelden, keren in de verschillende thema's van het cultuurbeleid van het kabinet terug.

3 Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021. VVD, CDA, D66 en Christenunie, 10 oktober 2017, p. 19.

4 Raad voor Cultuur. Cultuur voor stad, land en regio. De rol van stedelijke regio's in het cultuurbestel. Den Haag (Raad voor Cultuur), 2017.

Het kabinet investeert de komende kabinetsperiode € 325 miljoen in erfgoed en monumenten. Daarvan wordt in deze brief het grootste deel van maatregelen voorzien. In cultuur (en historisch democratisch bewustzijn) investeert het kabinet vanaf 2018 € 25 miljoen, oplopend tot € 50 miljoen vanaf 2019 en € 80 miljoen structureel vanaf 2020. In deze brief is de reeks 2018 van € 25 miljoen structureel voorzien van maatregelen. In de begrotingen van 2019 en 2020 geeft het kabinet invulling aan de volgende reeksen.

Cultuur maakt nieuwsgierig

Cultuur is voor iedereen in Nederland. Dit is niet alleen een doel van makers, programmeurs, beheerders van erfgoed en bestuurders. Ook uit de cijfers blijkt dat Nederland een belangstellend publiek heeft. Negen op de tien Nederlanders van zes jaar en ouder bezoeken jaarlijks ten minste één keer een culturele voorstelling, tentoonstelling, evenement of instelling. Zowel het aanbod van cultuur als het bezoek is tussen 2009 en 2016 in de meeste cultuursectoren toegenomen. Vooral het bezoek aan tentoonstellingen in musea en films laten een flinke groei zien in het aantal bezoeken.[5] De openbare bibliotheken worden door alle bevolkingsgroepen bezocht. Ze vormen door hun goede spreiding en brede bereik een belangrijke toegang tot cultuur.

In Nederland doen we ook zelf veel aan cultuur. Meer dan zes op de tien Nederlanders van twaalf jaar en ouder beoefenen cultuur in de vrije tijd. Bijna een derde van de bevolking ondersteunt de cultuur als vrijwilliger, vriend of donateur.[6] Zo'n tien procent van de Nederlandse bevolking is actief als vrijwilliger. Bijvoorbeeld bij een muziek- of toneelvereniging, in een museum of op een festival.

Meer dan inwoners van de meeste andere EU-landen gebruiken Nederlanders internet voor culturele toepassingen. 65 procent van de Nederlanders speelt en streamt games, kijkt films en luistert naar muziek, tegen gemiddeld 51 procent van de mensen elders in Europa.[7] Bovendien vervaagt de grens tussen consument en producent. Vooral jongere generaties ontwikkelen zelf games, maken films en vlogs.

Dat laat onverlet dat er doelgroepen zijn die we minder goed bereiken. Het publiek van een aantal klassieke podiumkunsten vergrijst. Het cultuurbeleid moet bij de tijd blijven om meer mensen, vooral ook jongere generaties aan te spreken met andere verhalen en cultuurvormen. Dat zal de komende jaren een aandachtspunt zijn in het cultuurbeleid.

Cultuur wordt levend gehouden door mensen en is daarom steeds in ontwikkeling. Door cultuur nemen mensen deel aan de maatschappij. Cultuur heeft ook een verbindende kracht. Zo brengt Leeuwarden als culturele hoofdstad van Europa mensen en groepen samen die elkaar anders niet zomaar zouden tegenkomen. Dat wil niet zeggen dat elke cultuuruiting verbindend of harmonieus is. Mensen hebben ook eigen culturele voorkeuren waarmee ze zich onderscheiden.

5 Meer cijfers over bezoek en beoefening en ontwikkelingen in de gesubsidieerde en niet- gesubsidieerde cultuur zijn te vinden in de publicatie Cultuur in Beeld. Ministerie van OCW. Cultuur in Beeld 2017. Den Haag (OCW) 2017.

6 SCP. Sport en cultuur. Patronen in belangstelling en beoefening. Den Haag (SCP), 2016, p. 50-53.

7 Eurostat. Culture Statistics. Edition 2016. Luxemburg. 2016, p. 141.

Die voorkeuren kunnen naast elkaar bestaan, tegen elkaar ingaan of zelfs in conflict met elkaar zijn.[8] Die spanning is kenmerkend voor een dynamische samenleving.

Cultuur heeft een eigen waarde, maar staat niet op zichzelf.

Als ouderen cultuur bezoeken, draagt dit eraan bij dat zij zo lang mogelijk mee kunnen doen. Daarom is het belangrijk om als overheden de grenzen tussen het cultuurbeleid en andere beleidsterreinen te slechten. Dit geldt niet alleen voor de verbinding met zorg en welzijn, maar ook voor die met creatieve industrie, sport, toerisme en economisch beleid (vestigingsklimaat). Dit kabinet hecht aan een aanpak over de grenzen van beleidsterreinen heen waarbij de overheden elkaar door samenwerking versterken.[9]

Het is belangrijk dat iedereen al vroeg met cultuur in aanraking komt. Cultuur is 'niet het sluitstuk op de basisschool, maar misschien wel de kern voor de ontwikkeling van jonge mensen', om met SCP-directeur Kim Putters te spreken.[10] Het gaat erom dat jongeren leren nieuwsgierig te zijn naar wat anders en onbekend is, dat zij zichzelf en hun creativiteit ontwikkelen. Om in een open samenleving te kunnen slagen moeten jongeren leren nieuwsgierig te zijn.

Het kabinet wil 'de kennis over onze gedeelde geschiedenis, waarden en vrijheden vergroten.'[11] Daarom maakt het kabinet het financieel mogelijk dat alle kinderen tijdens hun schooltijd het Rijksmuseum of een ander museum bezoeken. Meer aandacht voor historische en maatschappelijke ontwikkelingen helpt bij het begrijpen van elkaars achtergronden en cultuur. Het is belangrijk dat we oog hebben voor ongemakkelijke waarheden die lang buiten het historische bewustzijn vielen, zoals het Nederlandse slavernijverleden.

Het kabinet vindt dat kunst en cultuur thuishoort in het curriculum op het primair en voortgezet onderwijs. In de komende periode ontwikkelen negen teams van leraren en schoolleiders bouwstenen voor een vernieuwd curriculum, samen met experts.[12] Een van de teams doet dit voor kunst en cultuur. Ook in de andere teams is aandacht voor verbindingen met kunst en cultuur. De ontwikkelteams presenteren de bouwstenen in 2019.

Het Regeerakkoord benoemt het belang onze Nederlandse historie en waarden actief uit te dragen. In het kader van de kennis van onze geschiedenis, waarden en vrijheden zal het Wilhelmus, inclusief de context daarvan op scholen geleerd worden. Het denken over hoe de Nederlandse identiteit een plek krijgt in het geactualiseerde curriculum en hoe het Wilhelmus als nationaal symbool hieraan bijdraagt is onderdeel van de herziening van het curriculum.

8 Zie daarvoor ook Pascal Gielen, Sophie Elkhuizen, Quirijn van den Hoogen, Thijs Lijster, Hanka Otte. De waarde van cultuur. Groningen (Rijksuniversiteit Groningen, Arts in society) 2014, o.a. p. 12 en p. 75-85.

9 Zie hiervoor het Regeerakkoord over 'programmatische afspraken met gemeenten en provincies', de 'aanpak van regionale knelpunten' en de 'deals' met decentrale overheden. Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021. VVD, CDA, D66 en Christenunie, 10 oktober 2017, p. 7, 21 en 33.

10 Martin Visser. Wat biedt ons nog houvast? Interview met Kim Putters. De Telegraaf, 13 oktober 2017.

11 Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021. 10 oktober 2017, p. 19.

12 Curriculum.nl

Het kabinet vindt dat kunst en cultuur thuishoort in het curriculum op het primair en voortgezet onderwijs.

Muziek heeft een belangrijke intrinsieke waarde. Daarnaast zijn 'muzikale vaardigheden, waaronder luisteren naar en meezingen met muziek, nauw verstrengeld (....) met een scala aan sociale, emotionele, cognitieve en motorische vaardigheden.'[13] Het kabinet wil dat nog meer scholen goed muziekonderwijs kunnen geven.

Het kabinet wil scholen ook uitdagen cultuur te bezoeken die schuurt.

Het jeugdtheater, de jeugdfilm en kinderboeken uit Nederland hebben een sterke reputatie als het gaat om een confrontatie met een andere zienswijze. Zij schuwen actuele, voor jongeren soms lastig te bespreken onderwerpen zoals homoseksualiteit, discriminatie, loverboys en pesten niet. Cultuur kan de weg vrij maken voor nieuwe ideeën en helpt ons anderen te begrijpen. Zo was bij de kinderjury van de Prix de Rome in 2017 duidelijk een vonk overgeslagen. Scholieren tussen de tien- en veertien jaar wezen hun favoriet Katarina Zdjelar aan en waren vol lof over dit 'superruimdenkende werk'.[14]

Het kabinet gaat daarvoor het volgende doen:

- Het kabinet stelt extra middelen beschikbaar voor scholen in het primair onderwijs om musea en historische plaatsen te bezoeken, via de prestatiebox. Scholen kunnen zelf een keuze maken. Er zijn veel musea met prachtige collecties. Intussen hebben zich 12 musea uit heel Nederland aangesloten bij het canonnetwerk van musea; meer musea volgen snel. De verwachting is dat veel scholen ervoor kiezen het Rijksmuseum in Amsterdam te bezoeken. Daarom stelt het kabinet aan het Rijksmuseum extra middelen beschikbaar om meer scholieren uit het basisonderwijs te ontvangen.
- In overleg met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt bezien hoe bezoek aan het parlement mogelijk wordt gemaakt.
- De in 2006 opgestelde canon wordt uitgereikt aan jongeren die de leeftijd van 18 jaar bereiken en aan personen die het Nederlanderschap verwerven. Hiervoor wordt samen met jongeren een geschikte vorm ontwikkeld.
- Het kabinet investeert extra in EYE Filmmuseum en in jeugdtheatergezelschappen. Daarnaast vraagt het kabinet de fondsen om bij hun toekomstige programma's voor vernieuwing en talentontwikkeling ook aanbod voor de jeugd te stimuleren.
- Het kabinet verdubbelt het budget voor de laatste aanvraagronde van de subsidieregeling *impuls muziekonderwijs*. Daarnaast laat het onderzoek uitvoeren naar de effecten van deze impuls en de regeling professionalisering muziek-

13 Henkjan Honing, Gaan we kinderen weer horen zingen in de klas? De Volkskrant, 3 november 2014. Zie ook Henkjan Honing, Iedereen is muzikaal. Wat we weten over het luisteren naar muziek. Amsterdam. Nieuw Amsterdam. 2012. Erik Scherder. Singing in the brain. Amsterdam. Atlas Contact. 2017.

14 https://www.mondriaanfonds.nl/blog/voor-wie-zijn-ogen-opent.

onderwijs op de PABO. Het kabinet voert daarmee de motie van de Kamerleden Asscher en Bergkamp uit.[15]

- Goed cultuuronderwijs vergt een lange adem en commitment van alle betrokkenen: schoolbesturen en hun scholen, culturele instellingen en overheden. Het bestuurlijk kader cultuur en onderwijs loopt tot en met 2023. Het huidige, succesvolle programma Cultuureducatie met kwaliteit loopt tot en met 2020. Het kabinet wil dat de positieve ontwikkeling die in gang is gezet zich voortzet. Het reserveert dan ook reeds nu middelen voor dit doel en roept ook de andere overheden op dit te doen.
- Met de Tweede Kamer vindt het kabinet dat meer inzicht in de 'niet-bezoeker' van culturele voorstellingen zinvol is. Het voert daarom de motie van de Kamerleden Bergkamp, Dik-Faber, Rutte en Asscher uit en laat onderzoek verrichten.[16]
- Ik heb de Tweede Kamer toegezegd met het culturele veld en belangengroepen in gesprek te gaan over de toegankelijkheid van cultuur voor mensen met een fysieke beperking. Ik kijk welke acties we al op de korte termijn in gang kunnen zetten.[17]
- De ministeries van OCW, VWS en SZW overleggen over de toegankelijkheid van cultuur voor kinderen die opgroeien in gezinnen met een laag inkomen. Het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds voeren dit uit.

Financieel kader Cultuur maakt nieuwsgierig

	2018	2019	2020	2021
Scholenbezoek musea	2,1	4,9	4,9	4,9
Cultuureducatie en talentontwikkeling jeugdtheater	0,9	0,9	0,9	0,9
Cultuureducatie EYE Filmmuseum	0,6	0,6	0,6	0,6
Impuls muziekonderwijs	5,0			
Uitreiking canon	0,5			
TOTALE UITGAVEN	**9,1**	**6,4**	**6,4**	**6,4**

(alle bedragen x € 1 miljoen)

Investeringen vanaf 2019 en 2020 zullen in de desbetreffende rijksbegrotingen worden opgenomen.

15 Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, Kamerstuk 34775-VII nr. 28.

16 Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, Kamerstuk 34775-VIII nr. 26.

17 Verslag van een wetgevingsoverleg, gehouden op 13 november 2017, over de vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2018, onderdeel cultuur. Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34775 VII, p. 66.

Ruimte voor nieuwe cultuur en makers

In het Nederlands cultuurbeleid is vanouds oog voor de grote kwaliteit van gerenommeerde gezelschappen, symfonische orkesten en musea. Zij dragen bij aan het rijke kunstlandschap dat we kennen. Ze zijn en blijven belangrijk. Daarnaast wil dit kabinet andere kunstvormen, bijvoorbeeld digitale cultuur, virtual reality-kunst en mode een impuls geven. Dit geldt ook voor de urban arts, de verzamelnaam voor eigentijdse cultuurvormen zoals hiphop, spoken word, dance, urban film en theater. Het is niet vanzelfsprekend dat Nederland zijn internationale toppositie behoudt als we niet ook in deze kunstvormen investeren.

De afgelopen jaren was de ruimte voor de ontwikkeling van de toekomstige top beperkt. De ontwikkeling van talent krijgt tegenwoordig langs verschillende wegen vorm. De loopbaan van kunstenaars verloopt niet enkel langs de geijkte paden, bijvoorbeeld van toneelschool via productiehuis naar een gezelschap. Makers trekken zich steeds minder van de scheidslijnen tussen genres aan. Ze verzamelen uiteenlopende expertise en maken gebruik van verschillende platforms. Zo werken veel jonge ontwerpers samen in netwerken, buiten instituties. Hierin stimuleren zij elkaars werk, werken gezamenlijk aan opdrachten en treden samen naar buiten voor presentaties op beurzen. Ze vormen een collectief en staan zo sterker. Ook makers in andere disciplines kiezen steeds vaker voor deze netwerken. Deze initiatieven missen vaak de middelen om een stap vooruit te zetten. Ze hebben ruimte nodig om verder te groeien.

Dit kabinet wil deze nieuwe groepen makers de kans bieden in de voorhoede te komen.

Met die nieuwe generatie zullen we de diversiteit van het culturele leven vergroten. De nieuwe generatie spreekt een eigen taal, heeft eigen verhalen en spreekt het publiek van deze tijd aan.

Het kabinet gaat daarvoor het volgende doen:

- Het kabinet investeert via een aanvullende subsidie, zoals voor het wetgevingsoverleg cultuur bekendgemaakt, in 2018 - 2020 extra in instellingen gefinancierd door het

Fonds Podiumkunsten. Deze hebben eerder een positieve beoordeling gekregen over hun prestaties, maar er was toen niet genoeg geld beschikbaar. Bovendien is ook reeds besloten in de periode 2018 - 2020 geld beschikbaar te stellen voor de andere cultuurfondsen om instellingen met nieuwe genres een impuls te geven.

- Zoals afgesproken in het regeerakkoord komt er meer ruimte voor vernieuwing en talentontwikkeling bij de cultuurfondsen. Het kabinet ondersteunt talentvolle makers via een nieuw gezamenlijk programma van de zes cultuurfondsen van het rijk. Daarnaast krijgen de fondsen in aanloop naar de nieuwe periode de uitnodiging na te denken over hun bestaande instrumentarium en waar nodig nieuwe voorstellen te ontwikkelen die gericht zijn op doorgroei van talent, cultureel ondernemerschap, aanbod voor een jong en nieuw publiek (inclusief jeugdaanbod) en het stimuleren van de diversiteit van aanbod en publiek. Deze voorstellen kunnen als input dienen voor de besteding van de volgende reeksen uit het regeerakkoord.
- Het kabinet stelt extra middelen beschikbaar voor een select aantal culturele instellingen dat een belangrijke rol speelt in talentontwikkeling: de Rijksakademie voor Beeldende Kunsten en de Ateliers. Ook de Tweede Kamer heeft verzocht om aandacht voor deze instellingen, die anders de tijd tot de nieuwe periode niet zouden kunnen overbruggen.
- In de routes Kunst: onderzoek en innovatie in de 21e eeuw, Levend Verleden en Smart, liveable cities van de Nationale Wetenschapsagenda onderzoeken wetenschappers en kunstenaars de werking van kunst en erfgoed. Zoals ik uw Kamer heb toegezegd in mijn brief van 30 november jl., kom ik dit voorjaar met concrete plannen voor het wetenschapsbeleid en de Nationale Wetenschapsagenda.[18]

Financieel kader Ruimte voor nieuwe cultuur en makers

	2018	2019	2020	2021
Aanvullende subsidie cultuurfondsen	10,0	10,0	10,0	10,0
Vernieuwing en talentontwikkeling via de cultuurfondsen	2,7	4,9	4,9	4,9
Talentontwikkeling beeldende kunst	0,7	0,7	0,7	0,7
TOTALE UITGAVEN	**13,4**	**15,6**	**15,6**	**15,6**

(alle bedragen x € 1 miljoen)

Investeringen vanaf 2019 en 2020 zullen in de desbetreffende rijksbegrotingen worden opgenomen.

18 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/11/30/kamerbrief-over-investeringen-in-onderwijs-en-wetenschap.

Een leefomgeving met karakter

Mensen hechten aan een herkenbare leefomgeving. De mogelijke sloop van historische boerderijen, de leegstand van kerken en ook de vernieuwende architectuur in binnensteden raken ons. Het is van belang om op een goede manier met onze monumenten, ons cultuurlandschap, onze dorpen en steden om te gaan en de kracht van ontwerp te benutten.

Bij de grote veranderingen in onze leefomgeving zien we hoe langer hoe meer de kracht van het erfgoed. Het belang van erfgoed voor de identiteit en de aantrekkelijkheid van onze leefomgeving wordt breed gedeeld. We zien de toegenomen waarde van ons erfgoed voor recreatie en toerisme, voor het vestigingsklimaat en de toekomst van onze wijken, dorpen en steden. Maar voor alles hebben monumenten, historische binnensteden, cultuurlandschappen en musea een waarde in zichzelf: ze zijn de dragers van het verleden die we koesteren om hun eigen kracht en schoonheid. We geven hen dan ook graag door aan toekomstige generaties.

Die kracht en schoonheid van onze leefomgeving vinden we ook terug in onze architectuur, stedenbouw en het ontwerp van onze huizen, kantoren en alledaagse producten. Nederland is een land waarin de mens het landschap met vernuft zelf heeft gemaakt. Het land is vormgeven door architecten, stedenbouwkundigen en andere ontwerpers. Hun visie is ook in de toekomst onontbeerlijk.

Dit kabinet wil de betekenis van erfgoed en ontwerp behouden door het te verbinden aan de actuele opgaven waar we nu voor staan.

Want de wereld om ons heen verandert snel.Klimaatadaptatie en energietransitie, krimp en stedelijke groei zijn transities die de leefomgeving sterk beïnvloeden. Erfgoed en ontwerp leveren hieraan een bijdrage. Met creativiteit en ontwerp en vanuit onze traditie van vormgeving wil het kabinet meewerken aan oplossingen die bijdragen aan een leefomgeving met karakter en met kwaliteit. Dit doet het kabinet onder meer met de Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp, die de inzet van ontwerp voor maatschappelijke opgaven stimuleert.[19]

19 Zie www.samenwerken-aanontwerpkracht.nl.

In de leefomgeving zien we onze cultuurgeschiedenis terug in de archeologische vindplaatsen, monumenten en het landschap. Die leefomgeving is ook het podium van de cultuurbeoefening van nu: van concertzalen en theaters tot bibliotheken, festivals en broedplaatsen in de rafelranden van steden. Die broedplaatsen - vaak gaat het om industrieel erfgoed – vind ik van belang voor vernieuwing. Verdergaande verstedelijking maakt echter dat steeds meer rafelranden aan de stad verdwijnen. Plekken waar eens kunstenaars als pioniers de toon zetten en autonoom werk maakten, maken plaats voor restaurants en appartementen. Het kabinet vindt het belangrijk dat er in steden, dorpen en in het landelijk gebied ruimte blijft voor creativiteit. Voor de aantrekkelijkheid van de steden en voor innovatie en vernieuwing zijn deze broedplaatsen nodig.

De waarde van erfgoed ligt vaak in de combinatie van gebruik, maatschappelijke betekenis en de cultuurhistorische betekenis. Denk aan kerken in binnensteden die voor al het publiek toegankelijk zijn, hofjes die maatschappelijk zwakkeren een woonruimte tegen lage huur bieden of historische buitenplaatsen die hun parken en tuinen open stellen. Zulke monumenten worden niet gebruikt om er een maximaal rendement uit te halen door ze te herbestemmen. Het kabinet hecht aan de toegankelijkheid van erfgoed en wil daarom onderzoeken of aspecten als sociale waarde, toegankelijkheid en verduurzaming kunnen worden vertaald in financiële ondersteuning.[20]

Het kabinet investeert in het erfgoed: de komende jaren 325 miljoen. We bereiken de beste resultaten als eigenaren en overheden samen optrekken en met een open creatieve blik kansen benutten. Het kabinet heeft hierbij speciale aandacht voor monumentale kerken. Het rijk wil gemeenten aanmoedigen kerkenvisies op te stellen om gezamenlijk te kunnen besluiten waar we bij ons religieus erfgoed op in gaan zetten.

Volkscultuur (immaterieel erfgoed) is wat mensen samen beoefenen en wat hen verbindt. Dat is van betekenis voor ons gesprek over identiteit en diversiteit. Het kabinet vindt een eigentijdse en brede benadering van belang. Het gaat om cultuuruitingen van alle groepen die in Nederland wonen, van ouderen en jongeren, van het vak van molenaar tot het Rotterdams Zomercarnaval. Het kabinet vindt het belangrijk aan te sluiten bij de eigentijdse benadering in het culturele veld; ook jonge designers laten zich inspireren door oude ambachten en maken nieuwe, eigentijdse producten.

Erfgoed is een gemeenschappelijk goed voor de samenleving en heeft een belangrijke sociale waarde. Mensen geven betekenis aan hun leefomgeving door verhalen over en betrokkenheid bij erfgoed. Het kabinet erkent en waardeert de vele vrijwilligers die zich inzetten voor ons erfgoed. Het wil de inzet van mensen bij het behoud en de ontwikkeling van erfgoed stimuleren en ondersteunen. Erfgoed kan een schakel vormen tussen oud en jong, tussen verschillende groepen in de samenleving.

20 Motie van de Kamerleden Ellemeet en Dik-Faber die de regering verzoekt ‘om, bij de besteding van de middelen van erfgoed de toegankelijkheid, waaronder culturele functies, te stimuleren. Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34775 VII, nr. 22.

Kinderen vinden molens en kastelen spannend; een bijzondere bestemming kan een monument ook aantrekkelijk maken. Ze vertellen het verhaal van Nederland, zoals de canon dat ook doet. Een mooi voorbeeld hiervan is het enthousiasme waarmee mensen cultureel erfgoed beleven in het Europees Erfgoed Jaar 2018. Musea, archieven en monumenten laten door beelden, verhalen, film, muziek en ambachten zien hoe we in een Europese traditie staan en Europese waarden delen.

Het bereik van cultuur via internet is de afgelopen jaren gegroeid, ook voor erfgoed.[21] Recent onderzoek in de landen van de Europese Unie laat zien dat ten minste de helft van de burgers zich via internet informeert over cultureel erfgoed. Voor Nederland ligt dit percentage veel hoger: 83 procent.[22] Daarom vindt het kabinet het belangrijk te investeren in digitale toegankelijkheid van erfgoed. Digitale ontwerpbureaus bieden nieuwe mogelijkheden om erfgoed te beleven en de verhalen rondom erfgoed te delen. Schrijvers maken bijvoorbeeld dankbaar gebruik van gedigitaliseerde collecties van musea, archieven en bijzondere bibliotheken. Ook voor wetenschappers vormen gedigitaliseerde erfgoedcollecties belangrijke bronnen, die zij met nieuwe onderzoeksmethoden kunnen bevragen en analyseren.

Nieuwe aankopen verrijken de collecties van Nederlandse musea en bieden inspiratie voor nieuwe presentaties voor een groot publiek. Bekende voorbeelden daarvan zijn Rembrandts portretten van Marten en Oopjen, de aankoop door het Fries Museum van het schilderij *Entrance of the Theatre* van Lawrence Alma-Tadema en Trix, de tyrannosaurus rex van Naturalis. Het kabinet hecht aan de toegankelijkheid van collecties voor een groot publiek en wil musea aanmoedigen objecten - ook uit hun depots - uit te wisselen.

Het kabinet gaat daarvoor het volgende doen:

- Het kabinet verhoogt het budget van het Nationaal Aankoopfonds. Dit fonds is na de aankoop van de twee Rembrandt-portretten van Marten en Oopjen vrijwel leeg. Dit soort aankopen van nationale betekenis moet ook in de toekomst mogelijk blijven. Met de aanvulling doe ik de toezegging gestand over de versterking van het museaal aankoopfonds; het museaal aankoopfonds bereikt hiermee weer het niveau van 2010.[23] Aankopen zijn in de praktijk alleen maar mogelijk dankzij genereuze bijdragen van sponsors, vriendenstichtingen, de Vereniging Rembrandt en De Bankgiroloterij. Ik waardeer dit brede maatschappelijk draagvlak voor nieuwe aankopen en draag vanuit de rijksoverheid bij.
- Het kabinet investeert extra in volkscultuur, via het Fonds voor Cultuurparticipatie. Ik vraag het fonds bij het stimuleren van nieuw gebruik van oude ambachten nauw samen te werken met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.
- Burgers en lokale verenigingen krijgen de mogelijkheid om zelf het initiatief te nemen voorstellen in te dienen voor het behoud en gebruik van erfgoed in hun directe omgeving

21 Cultuur in Beeld 2017. Den Haag (OCW) 2017, p. 15.

22 Europese Commissie. Special Eurobarometer 466 on Cultural Heritage, december 2017, p 14.

23 Eerste Kamer, verslag van de vergadering van 8 december 2015 (2015-2016 nr. 11). Tijdens dit verslag zei de minister van OCW: 'Vanzelfsprekend hecht ik eraan dat het museaal aankoopfonds weer wordt aangevuld. Ik hoop dat ik dat binnen vijf jaar kan doen.'

(Right to challenge). Een voorbeeld vinden we in Groningen, waar bewoners in vijf dorpen rond Kloosterburen een aantal jaar geleden de wens hadden zelf verantwoordelijkheid te nemen voor het erfgoed en de leefbaarheid van het gebied.

- Voor monumenten in Groningen stelt het kabinet de komende vier jaar extra middelen beschikbaar. Dit bedrag komt bovenop de middelen voor schadeherstel waarvoor de Nederlandse Aardolie Maatschappij aansprakelijk is. Ook de provincie maakt meer budget vrij voor erfgoed. De inzet van de extra middelen gebeurt in overleg met de provincie Groningen en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.
- Het kabinet stelt extra middelen beschikbaar voor
  - het revolving fund plus voor restauratie en herbestemming van rijksmonumenten.
  - de restauratie en verduurzaming van (grote) monumenten, waaronder kerken.
  - de bestrijding van leegstand van religieus erfgoed.
- Het kabinet investeert extra in de digitale toegankelijkheid van erfgoed, archieven en collecties, waaronder ontwerptekeningen van Nederlandse architecten die Het Nieuwe Instituut beheert.
- Het voormalig eiland Schokland behoort tot het werelderfgoed. Het kabinet stelt extra middelen uit het regeerakkoord beschikbaar voor een reddingsplan van het werelderfgoed Schokland. Ook de provincie Flevoland, de gemeente Noordoostpolder, het Flevo-landschap en het Waterschap Zuiderzeeland dragen hieraan bij.

Waanders in de Broeren

- Het kabinet investeert extra in archeologie: dit bedrag is bestemd voor scheepswrakken die door natuurlijke erosie worden aangetast, archeologische monumenten, bijzondere vondsten en activiteiten die archeologie aan een breed publiek presenteren.
- In sommige vakgebieden, zoals de restauratiesector en oude ambachten, dreigt een tekort aan vakmensen of dreigt kennis die van generatie op generatie is overgedragen, verloren te gaan. Het kabinet investeert daarom extra in de opleiding van vakmensen en het ontwikkelen van richtlijnen. Ook wordt het erfgoed in het Digitaal Stelsel Omgevingswet opgenomen. Het kabinet maakt voor deze plannen gebruik van ideeën die de sector heeft aangereikt.
- Het kabinet legt de relatie tussen erfgoed, ruimte en leefomgeving in (uitvoerings)trajecten het rijk, zoals de Omgevingswet, de Nationale Omgevingsvisie, de transitie naar duurzame energie, het Deltaprogramma en de Agenda Stad. Het gebruikt hiervoor het advies van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur en de Raad voor Cultuur.
- Voor Nederland start het kabinet een onderzoek naar de ratificatie van het Faro-verdrag van de Raad van Europa. Het Faro-verdrag maakt de grote sociale waarde van erfgoed voor de samenleving duidelijk en versterkt de betrokkenheid van mensen bij het erfgoed.[24] Ook laat het kabinet, in het kader van het Europees Erfgoedjaar, onderzoek doen naar goede voorbeelden in Nederland.

Financieel kader Een leefomgeving met karakter

	2018	2019	2020	2021
Museaal aankoopfonds	25,0	15,0	10,0	
Restauratie monumenten, waaronder kerken	30,0	30,0	25,0	10,0
Restauratie en herbestemming rijksmonumenten Revolving Fund Plus	30,0			
Archeologie	3,3	11,1	11,1	6,0
Restauratie monumenten Groningen	2,0	4,0	4,5	4,5
Bestrijding leegstand religieus erfgoed	1,0	4,5	4,2	3,8
Restauratie en digitalisering ontwerptekeningen Het Nieuwe Instituut	5,5	5,5		
Maatschappelijke ontwikkelingen erfgoedsector	1,4	0,8	0,8	0,8
Digitale toegankelijkheid van erfgoed, archieven en collecties	0,1	6,1	6,1	0,1
Volkscultuur	1,0	1,0	1,0	1,0
TOTALE UITGAVEN	**99,3**	**78,0**	**62,7**	**26,2**

(alle bedragen x € 1 miljoen)

24 Voor meer informatie zie http://cultureelerfgoed.nl/dossiers/internationaal-beleid/internationale-verdragen.

Cultuur is grenzeloos

Nederland heeft architecten, beeldend kunstenaars, schrijvers en ontwerpers die tot de internationale top behoren. Zij laten Nederland zien als land dat zich internationaal kan meten met een rijk en gevarieerd cultuuraanbod, als een land dat open staat voor internationale samenwerking en als een land dat voor innovatieve oplossingen zorgt. Ontwikkeling en vernieuwing zijn van belang, ook voor een sterke internationale positie van Nederland. Nederland onderscheidt zich door een vernieuwend en onconventioneel profiel.

Recent is richting gegeven aan het Nederlandse internationale cultuurbeleid.[25] De doelstellingen sluiten goed aan bij de passages in het regeerakkoord over het belang van cultuur, de inzet om de vooraanstaande internationale positie van onze topinstellingen te handhaven en de bijdrage die het kabinet wil leveren aan een duurzame, toekomstbestendige, internationale samenleving en het behoud van vrede en veiligheid in de landen rondom Europa.[26] Samenwerking tussen cultuurbeleid en buitenlandbeleid heeft daarbij een meerwaarde. Het kabinet werkt in het kader van het topsectorenbeleid aan het versterken van de creatieve industrie, die ook buiten de landsgrenzen een bijdrage levert aan urgente opgaven die wereldwijd spelen, zoals verstedelijking, klimaatverandering en energietransitie.

Het cultuurbeleid verdient een stevige plaats in het Europese beleid. Het kabinet vindt het belangrijk dat Nederland zich inzet – zonder afbreuk te doen aan het subsidiariteitsbeginsel – voor cultuur. Ik beschouw de Europese Unie vooral als een gemeenschap van waarden. Cultuur geeft uitdrukking aan essentiële waarden als vrijheid van meningsuiting, tolerantie en culturele diversiteit. Het erfgoed hoort bij die waarden.

In een tijd waarin de diplomatieke paden door spanningen soms smaller worden, blijkt cultuur vaak een belangrijke en nog steeds goed begaanbare weg.

Door cultuur kunnen we het gesprek aangaan over gevoelige onderwerpen.

25 Beleidskader internationaal cultuurbeleid 2017-2020.

26 Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021. VVD, CDA, D66 en Christenunie, 10 oktober 2017, p. 19 en p. 49.

Het beleidskader voor het internationaal cultuurbeleid kent een nadrukkelijke rol toe aan cultuur om sociale en economische belangen van Nederland in het buitenland uit te dragen, waaronder de rol van cultuur bij het ondersteunen van beleidsdoelstellingen op het gebied van gendergelijkheid en LHBTI.

Het kabinet gaat daarvoor het volgende doen:

- Het kabinet investeert extra in de versterking van het internationale culturele profiel van Nederland. Dit bedrag is bestemd voor de cultuurfondsen en geeft een impuls aan internationale culturele samenwerking.

Financieel kader Cultuur is grenzeloos

	2018	2019	2020	2021
Versterken internationele culturele profiel Nederland	2,0	2,0	2,0	2,0
TOTALE UITGAVEN	**2,0**	**2,0**	**2,0**	**2,0**

(alle bedragen x € 1 miljoen)

Investeringen vanaf 2019 en 2020 zullen in de desbetreffende rijksbegrotingen worden opgenomen.

Boudewijn Bollmann, DDA 2017

Een sterke culturele sector

De culturele sector is er de afgelopen jaren in geslaagd 'nieuwe geldstromen, nieuw publiek en verrassende samenwerkingsvormen' te vinden en ontwikkelt zich als sterke sector.[27] Dit blijkt ook uit de *De arbeidsmarktagenda cultuur en creatieve sector 2017-2023*.[28] Het kabinet waardeert de verantwoordelijkheid die de sector hierin neemt.

De sector stelt zich als doel dat goed werkgeverschap, goed opdrachtgeverschap en goed ondernemerschap 'het nieuwe normaal worden'. Daar hoort een redelijke beloning bij. De arbeidsmarktagenda werkt toe naar het jaar 2023. In de eerste helft van dit jaar wordt duidelijk welke agendapunten het culturele veld zelf op korte en middellange termijn uitvoert, en voor welke punten het ondersteuning vraagt van de overheid.

De Tweede Kamer heeft gevraagd om een actieplan voor verbetering van de positie van werkenden in de sector. Het kabinet bouwt hiervoor verder voort op de adviezen uit *Passie gewaardeerd*. De regiegroep van de Arbeidsmarktagenda heeft mij verzocht middelen voor de arbeidsmarktagenda te reserveren en er het komende begrotingsjaar voor te zorgen dat opgestarte projecten kunnen worden voortgezet.

Cultuurverandering gaat niet van vandaag op morgen.

Verbetering van arbeidsvoorwaarden vraagt om duidelijke keuzes en een realistische blik.

Het is belangrijk dat de sector zelf initiatief blijft tonen. Deze positieve ontwikkeling wil het kabinet in aanloop naar 2021, de start van de nieuwe subsidieperiode, verder stimuleren.

Het kabinet gaat daarvoor het volgende doen:

- In 2018 ondersteunt het kabinet de verdere uitwerking van de arbeidsmarktagenda.
- Voor de invulling van de komende jaren overlegt het kabinet met de regiegroep van de arbeidsmarktagenda. Het kabinet ziet voor zichzelf een rol op het terrein van scholing en de verdere ontwikkeling van honoreringsrichtlijnen. De cultuurfondsen van het rijk kunnen hierbij een rol spelen; ook voor niet-gesubsidieerde disciplines.
- In het jaar 2021 start de nieuwe subsidieperiode. Een aantal trajecten moet dan regulier onderdeel worden van de

27 Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021. VVD, CDA, D66 en Christenunie, 10 oktober 2017, p. 19.

28 Kunsten '92. Arbeidsmarktagenda culturele en creatieve sector 2017-2027. Amsterdam, Kunsten '92, 2017.

bedrijfsvoering van de sector en de voorwaarden van het subsidiebeleid. Dit geldt bijvoorbeeld voor het naleven van de Fair Practice Code en de honoreringsrichtlijnen.

- De komende jaren werken kabinet en sector samen aan goede voorwaarden voor ondernemerschap. Daarnaast kijkt het kabinet hoe uitvoering kan worden gegeven aan de motie van de Kamerleden Ellemeet en Asscher.[29]
- In het verlengde van de motie van de Kamerleden Ellemeet en Rutte zal in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat gekeken worden of financieringsinstrumenten toegankelijker gemaakt kunnen worden voor zelfstandigen in de culturele sector. Ik zal de Raad voor Cultuur ook vragen hier naar te kijken in het kader van zijn advies over financiering in de culturele sector.
- Het kabinet heeft besloten dat de Geefwet blijft.
- Samen met de minister voor Rechtsbescherming zal ik uw Kamer binnenkort informeren over de eerste ervaringen met de wet auteurscontractenrecht.
- Duurzaam ondernemerschap, bedrijfsvoering en de Fair Practice Code staan op de agenda bij de gesprekken met medebestuurders in voorbereiding op de nieuwe subsidieperiode.

Investeringen in de arbeidsmarkt vanaf 2019 en 2020 zullen in de desbetreffende rijksbegrotingen worden opgenomen.

29 Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34775-VIII-19, 13 november 2017.

Voorbereiding periode 2021-2024

De samenstelling en interesses van de bevolking zijn de afgelopen vijfentwintig jaar veranderd.[30] De bevolking in steden blijft de komende vijftien jaar groeien, terwijl kleinere kernen krimpen en sterker vergrijzen.[31] Dat heeft gevolgen voor de vraag naar het (gesubsidieerde) aanbod. Een nieuwe generatie betreedt met andere kunstvormen het podium en speelt in op het publiek van deze tijd. Er is dus alle reden om de samenstelling van het gesubsidieerde aanbod tegen het licht te houden. Het kabinet wil ruimte bieden aan een diversiteit van verhalen en kunstuitingen en aan een nieuwe generatie makers, zodat het cultuurbeleid bij de tijd blijft en het aanbod aantrekkelijk blijft voor de gehele bevolking.

Het kabinet wil de nieuwe periode in overleg met de steden en provincies voorbereiden. Zij investeren in cultuur, bieden ruimte aan nieuwe generaties door werkplaatsen, ateliers en platformen beschikbaar te stellen en weten welke verhalen en kunstuitingen inspelen op de samenstelling van de bevolking. Ook het regeerakkoord benoemt de 'aanjagende functie' van steden.[32]

Aansluitend bij de Verkenning van de Raad voor Cultuur nodigt het kabinet de andere overheden uit om stedelijke en regionale profielen op te stellen. Zo kunnen we bij de samenstelling van de basisinfrastructuur, zoals de Raad voor Cultuur bepleit, sterker rekening te houden 'met de samenstelling en de behoefte van de bevolking, met de identiteit en verhalen uit de regio, en met het lokale klimaat voor de makers en kunstenaars.' De profielen zullen we als overheden gezamenlijk voorleggen aan de Raad voor Cultuur, waarna de Raad met een stelseladvies zal komen.

Met het culturele veld en de Raad voor Cultuur vindt het kabinet het belangrijk dat de toekomstige plannen niet van bovenop worden vormgegeven, maar aansluiten bij de kracht en de ontwikkelingen in het culturele veld zelf.[33] Het kabinet vraagt de andere overheden dan ook de profielen samen met het culturele veld op te stellen. De komende tijd overleg ik met de andere overheden over de precieze invulling van de profielen. De Raad heeft in zijn verkenning al goede uitgangspunten genoemd: er moet aandacht zijn voor 'basis-, keten- en topvoorzieningen die passen bij de identiteit en mogelijkheden van de regio' en voor aanbod en publiek, participatie en cultuuronderwijs.

30 Anne Roeters, Annemarie Wennekers, Andries van den Broek, Ine Pulles en Annet Tiessen-Raaphorst: Vrije tijd. In: Sociaal en Cultureel Planbureau. De Sociale Staat van Nederland, 2017, p. 258: 'terwijl het stelsel hetzelfde bleef, evolueerden de smaakvoorkeuren en samenstelling van de bevolking en erodeerde hierdoor het voetstuk van de 'hoge' kunst.'

31 Centraal Bureau voor de Statistiek, Planbureau voor de Leefomgeving. Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016.

32 Regeerakkoord, p. 19.

33 Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten. Input NAPK voor toekomstig en lopend beleid, 10 januari 2018, p. 3.

Daarnaast verwacht het kabinet dat de profielen een visie op cultuurbeleid schetsen vanuit de eigen kracht van de stad of regio, ingaan op uitdagingen (die per regio verschillend zullen zijn), ingaan op voorzieningen en programma's en duidelijkheid bieden over de financiering. Het kabinet verwacht dat de andere overheden eveneens investeren.

Het is belangrijk dat de profielen elkaar aanvullen en bijdragen aan een pluriform cultureel aanbod.

Het kabinet gaat daarbij, aansluitend bij de verkenning van de Raad, uit van maximaal 16 samenwerkingsverbanden. Het verwacht voor het bestuurlijk overleg van dit voorjaar van de andere overheden een voorstel voor deze samenwerkingsverbanden. Het kabinet hecht aan goede afstemming tussen vraag en aanbod, pluriformiteit, de internationale dimensie van cultuur en de verantwoordelijkheid van het rijk, zoals deze in verschillende wetten is vastgelegd. Zo financiert het rijk geen bibliotheken, gemeentelijke en provinciale musea, schouwburgen en filmtheaters. Het rijk ondersteunt amateurkunst via het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Een ander aandachtspunt is de vermindering van administratieve lasten. Nu hebben gemeenten, provincies en rijk verschillende subsidieperiodes. Sommige steden kennen een periode van drie jaar, andere steden en het rijk hanteren een periode van vier jaar. Een culturele instelling die zowel van het rijk als van een provincie of een stad subsidie ontvangt, moet nu voldoen aan de eisen van drie verschillende overheden. Dat is een onnodige bureaucratische rompslomp.

Het kabinet gaat ter voorbereiding op de subsidieperiode 2021-2024 het volgende doen:

- Vooruitlopend op de nieuwe subsidieperiode investeert het kabinet in vernieuwing en talentontwikkeling, via de cultuurfondsen van het rijk.
- Het Rijk participeert vanaf 2019 in proeftuinen die voortkomen uit de profielen. Deze vormen een experiment in aanloop naar de subsidieperiode 2021-2024.
- De inzet van de extra middelen uit het regeerakkoord zal gericht zijn op de nieuwe basisinfrastructuur.
- Het kabinet overlegt met zijn medebestuurders over de vermindering van administratieve lasten voor de periode 2021-2024.

De planning voor de totstandkoming van de subsidieperiode 2021-2024 is als volgt:

- Mei 2018: bestuurlijk overleg over het opstellen van de profielen.
- Juni - november 2018: andere overheden stellen met het culturele veld profielen op.
- Najaar van 2018: bestuurlijk overleg over gezamenlijke adviesaanvraag aan de Raad voor Cultuur.
- Voorjaar 2019: advies van de Raad voor Cultuur.
- Zomer 2019: minister van OCW presenteert de uitgangspunten voor periode 2021-2024 met concept-regeling en aanwijzingen aan de cultuurfondsen.
- September 2019: bestuurlijk overleg over regeling.
- Oktober 2019: vaststelling regeling periode 2021-2024.
- 2020: instellingen dienen hun aanvragen in, advies Raad voor Cultuur .
- Prinsjesdag 2020: minister van OCW presenteert subsidiebesluiten periode 2021-2024.
- 1 januari 2021: start periode 2021-2024.

Financiën

Samenvattend financieel kader

	2018	2019	2020	2021
Beschikbare middelen				
Regeerakkoord reeks Cultuur	25,0	50,0	80,0	80,0
Regeerakkoord reeks Intensivering erfgoed en monumenten *	98,5	140,0	60,0	25,0
TOTAAL BESCHIKBARE MIDDELEN	**123,5**	**190,0**	**140,0**	**105,0**
Aangekondigde uitgaven per briefthema				
Cultuur maakt nieuwsgierig	9,1	6,4	6,4	6,4
Ruimte voor nieuwe cultuur en makers	13,4	15,6	15,6	15,6
Een leefomgeving met karakter	99,3	78,0	62,7	26,2
Cultuur is grenzeloos	2,0	2,0	2,0	2,0
TOTAAL IN BRIEF AANGEKONDIGDE UITGAVEN	**123,8**	**102,0**	**86,7**	**50,2**
waarvan dekking uit reeks Cultuur, tranche 2018	25,0	25,0	25,0	25,0
waarvan dekking uit reeks Intensivering erfgoed en monumenten	98,5	77,0	60,0	25,0
waarvan dekking uit cultuurbegroting	0,3	0,0	1,7	0,2
RESTERENDE MIDDELEN REGEERAKKOORD	**0,0**	**88,0**	**55,0**	**55,0**
waarvan reeks Cultuur	0,0	25,0	55,0	55,0
waarvan reeks Intensivering erfgoed en monumenten	0,0	63,0	0,0	0,0

(alle bedragen x € 1 miljoen)

Op de inzet van de middelen die vermeld zijn bij ‘resterende middelen Regeerakkoord’ zal het kabinet nader ingaan in de rijksbegrotingen van 2019 en 2020.

* Het verloop van deze reeks zoals hier vermeld, wijkt af van het Regeerakkoord als gevolg van:

1. een kasschuif met het onderwijs-beleid (vierde Nota van wijziging bij de OCW-begroting 2018);
2. een overboeking van € 1,5 miljoen in 2018, rechtstreeks van het ministerie van Financiën naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, voor Fort Oranje (St. Eustatius, besluit MR).
3. een tweede kasschuif met het onderwijsbeleid: € 10 milljoen verschuift van 2018 naar 2020.

Tot slot

Deze brief schetst de agenda voor het cultuurbeleid van het kabinet en bevat een uitwerking van de thema's uit het regeerakkoord. Het kabinet kiest ervoor flink in cultuur te investeren. Cultuur is onmisbaar in een open en dynamische samenleving.

Het kabinet kiest ervoor kinderen en jongeren vertrouwd te maken met kunst en erfgoed. Vernieuwing en talentontwikkeling krijgen meer ruimte bij de cultuurfondsen, er komt een bredere blik op cultuur. Daarnaast wil het kabinet monumenten, kunstwerken en archieven beschermen en toegankelijk maken. Het heeft hierbij speciaal oog voor monumentale kerken.

Voor deze cultuuragenda zoekt het kabinet goede samenwerking met de andere overheden. De verschillende overheden versterken elkaar. Met het culturele veld is het kabinet van mening dat 'een combinatie van een sterke landelijke regie en een op de praktijk gerichte benadering' de beste voorwaarden schept voor een bloeiend cultureel klimaat.[34] Het kabinet roept de andere overheden op het voorbeeld van het kabinet te volgen en ook in cultuur te investeren.

Ontwerpvoorstel 'Jump' door architect Arna Mackic, studio L A. www.studio-la.org

34 Kunsten '92, Reactie op verkenning Raad voor Cultuur 'Cultuur voor stad, land en regio'.
Brief aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Amsterdam, 23 januari 2018.